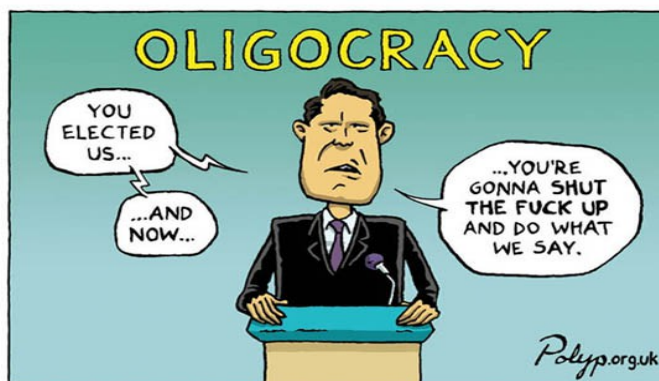

Söndagskrönika: Demokratins baksida

Ett tema som jag ständigt återkommer till är hur vår svenska demokrati fungerar, om den nu alls fungerar förstås. Ett grundproblem är därvid att det inte verkar finnas något attraktivt alternativ. Antingen har vi demokrati eller så har vi diktatur. Om demokratin fungerar dåligt går kritiken ut på hur man ska få demokratin att fungera bättre – alltså mera demokratiskt. Det finns därvid ett antal förslag. Ett är att skrota den representativa demokratin och införa direktdemokrati – att det fungerar även i en modern nationalstat är Schweiz ett utmärkt exempel på. De ligger i världstoppen när det gäller förväntad livslängd, sysselsättning, välmående och välstånd. Det är också ett av få länder i världen som inte har varit i krig på mer än ett århundrade.

Schweiz består av 26 kantoner som konkurrerar med varandra och har självstyre i viktiga frågor. Kantonerna var en gång i tiden separata självstyrande stater, och vissa har färre än 50.000 invånare. Dessutom finns det ungefär 2900 kommuner i Schweiz - där den minsta har ungefär 30 invånare. Större delen av de schweiziska inkomstskatterna betalas till kommunen och kantonen, inte till den federala staten. Kommunerna och kantonerna skiljer sig mycket åt beträffande skatter och regleringar och konkurrerar således med varandra om medborgare och företag.

Ett annat förslag är att slopa partistöden, som gjort de politiska partierna ekonomiskt oberoende. Finansiellt behöver de inte längre några medlemmar. Ytterligare ett förslag är att genomföra många och tvingande folkomröstningar. I Sverige är de varken många eller tvingande.

Frågan är om inte partiernas tid är förbi. I en filmrecension skriver SVD-journalisten Jan Söderqvist den 8 september i år något som vi vet är sant och som är den allra mest förödande kritiken, nämligen att det inte går att rösta för förändring. Och det ser vi ju med nuvarande regering. Invandringen fortsätter med samma höga siffror som tidigare, inte ens den exploderande kriminaliteten leder till någon förändring. Och när drivmedelspriset ska sänkas, så handlar det om ören. Så jag undrar varför dieseln i Thailand – som köper på samma världsmarknad som Sverige – kostar mindre än hälften. Jan Söderqvist:

Det verkliga hotet mot demokratin är demokratin själv, hur den har stelnat till en mekanisk pantomim som inte erbjuder den politiskt engagerade några egentliga alternativ, utan bara en uppsättning mindre glansfulla karriärvägar.

Regering och opposition byter skatteförslag med varandra utan att det betyder något särskilt. Varje ny regering vansköter kulturbyggnader lika intensivt som den föregående och avstår från nödvändiga investeringar i infrastruktur med samma obekymrade axelryckning. Varje ny finansminister skryter om "starka offentliga finanser" när hela den offentliga sektorn är svårt underfinansierad och städerna förfaller, samtidigt som aggressiva imamer i Gävle och annorstädes uppstår eviga bidrag via statsbudgeten.

Vi har två "block" som presenterar sig som två skilda regeringsalternativ, men skillnaderna mellan dessa är bara kosmetiska. De olika fingrarna sitter på samma hand, och vi har en hel industri som ägnar sig åt att låtsas att dessa obetydliga olikheter är av någon som helst betydelse. Det innebär att allt vi har är spel. Det finns ingen politik annat än för verkligt obotliga cyniker. Det går inte att rösta för förändring. Försök att uppbåda entusiasm för sådan demokrati, den som kan.

Den irländske statsvetaren Peter Mair konstaterade samma sak för tio år sedan, i sin bok "Ruling the Void: The hollowing of Western Democracy":

Även om partierna finns kvar är de bortkopplade från de stora samhällsfrågorna. Den konkurrens de utövar mot varandra är så bristfällig att de inte längre är kapabla att upprätthålla demokratin i sin nuvarande form.

Så, när jag städar en av mina bokhyllor hittar jag en liten tunn bok, utgiven för ett decennium sedan, *Demokratins baksida*. Av mina förstrykningar ser jag att jag läst den, vilket jag inte har något som helst minne av. Den har två författare, båda holländare. Karel Beckman är journalist och har bland annat skrivit boken "No global warming: The myth of environmental decline". Den andre författaren heter Frank Karsten och är grundare av det libertarianska "Mises Institut Nederland". Boken är utgiven i samarbete med Misesinstitutet i Sverige. Det finns i boken en länk som jag prövar. Tyvärr är den död, men det libertarianska Mises-institutet lever. På sin [hemsida](#) påstår de att de är Sveriges frihetligaste tankesmedja. På måfå läser jag en av deras artiklar, "Orsakar vädret inflation?" och småskrattar över inledningen:

Sovjetunionen hade 70 år av svält. Enligt officiella källor berodde det på vädret. Varje år. Var det inte för torrt så var det för blött. Socialister skyller alltid på vädret. Och i förlängningen på "klimatet". Enligt Frida Bratt på Nordnet beror den nuvarande inflationen om 10,2 procent på årsbasis på de höga elpriserna. De beror i sin tur på att det blåser för lite på väderkvarnarna ute i landet. Ergo orsakas (pris-)inflationen av vädret. Klart som korvspad. Eller?

Jag får lust att stanna kvar på Mises-institutets hemsida, men släpper taget. Resten av den här krönikan ska ägnas åt Frank Karstens och Karel Beckmans demokratikritik. Ett Mark Twain-citat kan fungera som ingress:

Demokrati är folkets vilja. Varje morgon blir jag förvånad då jag öppnar morgontidningen och läser vad det är jag vill.

Starka ideologiska rörelser i tiden definieras av sina kritiker ofta som en religion. Ganska många tvivlare, flera av dem högt meriterade forskare, talar till exempel om klimatreligionen. Anledningen är att kritiker inte släpps in i det offentliga samtalet plus att den som anmäler en avvikande åsikt i detta mycket svåra ämne omedelbart klassificeras som en kättare.

Beckman/Karsten ser på samma sätt demokratin som en religion. Gud och kyrkan ersattes under 1800-talet senare hälft med staten som samhällets helige fader. Och det är bara plustecken: Demokrati betyder frihet (alla får rösta), jämlikhet (alla röster är lika mycket värda), rättvisa (alla är lika mycket värda), enhetlighet (vi bestämmer tillsammans), fred (demokratier startar aldrig orättfärdiga krig). Och givetvis står diktaturen för allt som är ont: brist på frihet, ojämlikhet, krig, orättvisa. Med andra ord: himmel och helvete.

Författarna delar in sin lilla bok i tre kapitel. I det första granskar de 13 myter om demokratin, dogmer som alla accepterar som självklara sanningar. I den andra delen förklarar de varför demokratin leder till byråkrati och stagnation och i det tredje och avslutande kapitlet presenterar de sitt libertarianska alternativ med ett decentraliserat samhälle som baseras på individens självbestämmande.

En av de myter som författarna mer eller mindre smular sönder är att i en representativ demokrati är det folket som styr:

Alla vet att staten regelbundet fattar beslut som de flesta människor motsätter sig. Det är inte "folkets vilja" utan politikernas vilja - påhejad av grupper av professionella lobbyister, intressegrupper och aktivister som råder i en demokrati. Alla de stora oljebolagen, jordbruksbolagen, läkemedelsindustrin, det militärindustriella komplexet och Wall Street vet hur man utnyttjar systemet till sin fördel. En liten elit fattar besluten, ofta bakom kulisserna. Då de inte bryr sig om vad "folket" vill slösar de våra besparingar på krig och biståndsprogram, tillåter en massinvandring som få medborgare vill ha, bygger upp enorma underskott, spionerar på sina medborgare, startar krig som få väljare efterfrågat, spenderar våra pengar på bidrag till speciella intressegrupper, ingår avtal - som EMU eller NAFTA - som gynnar de oproduktiva på bekostnad av de produktiva.

Den här kritiken är fullkomligt förödande för demokratin som styresskick, eftersom den visar att demokratin just inte är mer än en snygg fasad. Det är inte väljarna utan politikerna som bestämmer. Nu senast har vi sett det när de bestämde att Sverige skulle ansöka om

medlemskap i Nato. De påstår att det skyddar oss mot ett Ryssland som inte har något som helst intresse av att hota Sverige – i varje fall inte förrän vi blir medlemmar i Nato. Om det också går så att Sverige förser Ukraina med stridsflyg – Jas Gripen – då befinner vi oss i krig med Ryssland. I en färsk liten undersökning som SVT genomförde med riksdagen visade det sig att de flesta av partierna var positiva. Hur många svenskar som vill att vi ska förklara Ryssland krig vet vi inte. Vi är inte tillfrågade.

Det påstås att demokratin "står över politiska partier och ideologier", och att på grund av denna gudomliga status är ett annat eller bättre alternativ omöjligt att föreställa sig. Men detta är ren och skär propaganda. Demokrati är en specifik form av politisk organisation. Det finns absolut ingen anledning att anta att det är den bästa formen. Vi använder inte demokrati när det gäller vetenskap, vi röstar inte om vetenskapliga sanningar, utan det finns goda anledningar till att vi använder logik och fakta. Med andra ord finns det ingen anledning att ta för givet att demokrati nödvändigtvis är det bästa politiska systemet.

Politikernas makt sträcker sig också mycket längre än den de har i riksdag och regering. Då de kastas ut av väljarna får de ofta lukrativa jobb inom de oräkneliga antal organisationer som existerar i nära symbios med staten - TV-bolag, fackföreningar, bostads- och hyresrättsföreningar, universitet, ideella organisationer, lobbygrupper, tankesmedjor, och de tusentals rådgivningsfirmor som lever av staten. Beckman/Karsten skriver: "på samma sätt som mögel på en rutten trädstam".

Fascism är numera mest ett av vänsterns skällsord men går vi tillbaka till Mussolini så definierade han det som att staten går samman med samhällets korporationer, i syfte att skapa en stark stat. Det är precis det som skett inte bara i Sverige utan i de flesta demokratiska stater:

Lobbygrupper för en evig kamp för subventioner, privilegier och jobb. Alla vill äta vid tråget där de "offentliga" medlen deponeras. I detta system uppmuntras parasitism, favoritism och beroende, och individuellt ansvar och självtillit motverkas. Låt oss nämna några av grupperna som gynnas av detta arrangemang, även om de knappast är fattiga eller missgynnade: banker, biståndsgörare, stora företag, lantbrukare, offentliga miljöorganisationer, kulturella institutioner. Dessa lyckas få miljarder i subventioner eftersom de har direkt tillgång till makten. De största nettomottagarna är givetvis de offentliga tjänstemännen som styr systemet. De säkerställer att de är oumbärliga och ser till att de själva får rejäla lönekuvert.

Rättighetsbegreppet är en av demokratins grundbultar. Lika rättigheter för alla. Emellertid, det som människor sätter värde på är inte rättigheter utan privilegier. Detta gäller för många grupper i samhället och är ganska uppenbart i en demokrati. Där en gång i tiden kvinnor, svarta och homosexuella sögs för frihet och lika rättigheter kräver deras moderna representanter privilegier som kvotering, positiv särbehandling, och antidiskrimineringslagar som begränsar yttrandefriheten. De kallar det för rättigheter men eftersom dessa rättigheter endast gäller särskilda grupper är de i själva verket privilegier.

Den demokratiska staten expanderar så långt som väljarna tillåter det. Därför har demokratiska stater nästan alltid dålig ekonomi, stora budgetunderskott och är rent allmänt dyra i drift. Beckman/Karsten jämför med tio personer som kommer överens om att äta lunch tillsammans och dela notan lika. Eftersom 90 procent av notan kommer att betalas av andra är alla motiverade att beställa dyra maträtter vilket de inte hade gjort om de hade varit tvungna att betala notan själva. Resultatet är att totalnotan blir mycket dyrare än om alla hade betalat för sig själva.

Inom ekonomi kallas detta fenomen för "allmänningens tragedi". En allmänning är en del land som är kollektivt ägd och som används av flera olika lantbrukare. De lantbrukare som delar en allmänning har ett naturligt incitament att låta sina kor beta så mycket som möjligt (på de andras bekostnad) och har inga incitament att avlägsna sina kor i tid (eftersom landet då skulle betas bort utav de andra lantbrukarnas boskap). Således, eftersom marken ägs av alla och ingen blir resultatet att marken betas mer än den tål. Demokrati fungerar på samma sätt. Medborgarna uppmuntras att skaffa sig fördelar på andras bekostnad.

Författarna menar att den västerländska världen behöver ett nytt ideal. Det första som måste göras är att minska statens roll. Medborgarna måste åter ta kontroll över sina liv och frukterna av sitt arbete. Varför skulle de inte klara av att spendera sina egna pengar som de själva vill – köpa de försäkringar, den sjukvård och utbildning som de behöver? Vilken hemsk katastrof väntar oss om detta skulle inträffa? Människor måste återigen ges frihet att välja själva, att lösa sina egna problem på sina egna sätt - individuellt eller, sannolikt vanligare, tillsammans. För utan samarbete är ordning och välstånd omöjligt. Men samarbete kan endast fungera om det är frivilligt och baserat på ömsesidigt samtycke. Medborgarna måste ha frihet att skapa sina egna religiösa, kommunistiska, kapitalistiska, etniska, och så vidare - samfund. Dessa kanske styrs demokratiskt, om invånarna vill det, eller inte, om de inte vill det.

Ett problem som författarna inte går in på och som tyvärr är avgörande: hur omvandlar man ett demokratiskt välfärdssamhälle till ett libertarianskt, där medborgarna bestämmer över sig själva? Kommer politikerna själva att göra det? Knappast. Kommer upplysta väljare att göra det? Nä, sådana finns det inte många av! Libertarianernas dilemma ligger i att det krävs makt för att förändra samhället och libertarianismen ogillar maktkoncentration.

Karl-Olov Arnstberg

<https://morklaggning.wordpress.com/2023/10/21/sondagskronika-demokratins-baksida/>

Alla texter är © på denna blogg. Det är tillåtet att sprida texterna under förutsättning att ni alltid länkar till källan här på bloggen.